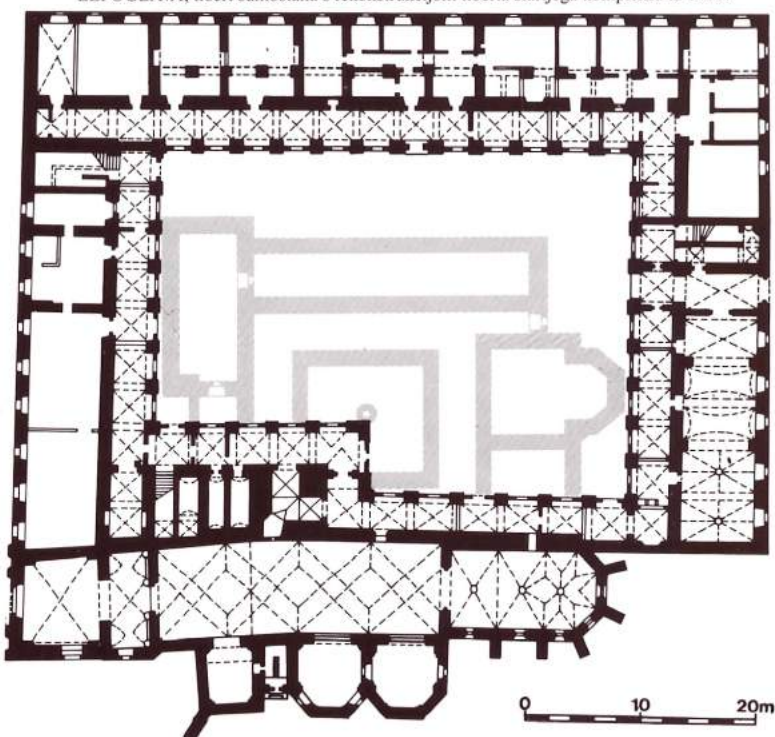

LEPOGLAVA, *lijevo*: unutrašnjost samostanske crkve Sv. Marije s freskama I. Rangera, *desno*: pročelje crkve

LEPOGLAVA, selo u Hrvatskome zagorju. Nastanjeno u prapov. i rim. doba. Na osamljenu brijegu, gdje je crkvića Sv. Ivana na Gorici, bio je burg, koji su dali porušiti grofovi Celjski. Lepoglavski pavlinski samostan s crkvom Sv. Marije osnovao je oko 1400. Herman II. Celjski; stradao je

LEPOGLAVA, tlocrt samostana s rekonstrukcijom tlocrta starijega kompleksa iz 1400.

od Turaka 1479, a temeljitu obnovu dao je izvesti Ivaniš Korvin poslije 1492. utvrdivši samostan kulama i opkopom. Tu je bilo sjelo slavonske vikarije, a od 1696. sjelo hrvatsko-slavonske pavlinske provincije koja je bila neovisna od Ugarske. Tijekom četiri stoljeća L. je bila kulturno žarište (mnogobrojni pisci, umjetnici, škole). God. 1582–1637. tu je djelovala pavlinska gimnazija, a od 1656. filozofska škola s dva odjela (od 1677), za hrvatske i mađ. studente, te bogoslovna škola (1683–90. i od 1700). To je pavlinsko učilište radilo do 1789, kada ga je ukinuo Josip II. Nakon ukidanja pavlinskoga reda 1786. samostan s crkvom predan je Čazmanskom kaptolu. God. 1854. preuzeo je posjed carski i kraljevski erar, te u samostan smjestio kaznionicu.

Prostrani pavlinski kompleks sastoji se od crkve, samostana s unutrašnjim dvorištem te zgrada koje su pred glavnim pročeljem s tri trakta zatvarale vanjsko dvorište. Tlocrt samostana iz 1400. može se rekonstruirati na osnovi arheol. istraživanja iz 1972–73. i 1990. Gotička, barokizirana crkva Sv. Marije velika je jednobrodna građevina s postrance smještenim zvonikom i s četiri bočne kapele, a pred glavnim su ulazom dva predvorja. Izduljeno gotičko svetište, poduprto potpornjima, osvijetljeno je visokim dvodijelnim prozorima s mrežastim (motiv ribljega mjehura i četverolista). Na zvjezdastom i križnom svodu svetišta na zaglavnim su kamenima grbovi Celjskih grofova. Trijumfalni luk razmjerno uska raspona, visok 11 m, dijeli svetište od gotičkoga broda, koji je produljen 1663–72. te je presvođen mrežastim svodom. U dnu broda je pjevalište na četiri stupa. Produženjem broda, zvonik (prvotno uz lijevi bok pročelja) našao se uz bok crkve na sredini dužine. Povišen je 1640, i ponovno 1711 (zvono za nj salio je lepoglavski pavlin Lactantius Santini 1767). God. 1673–1705. otvaraju se bočne strane broda za kapele, u kojima su pokapani velikaši. S juž. je strane Judita Balagović Japranska dala podići 1673. kapelu Majke Božje Žalosne. Sučelice njoj dao je 1692. Ivan Drašković sazidati uz zvonik kapelu Marije Lauretanske; dovršila ju je Magdalena Nádasdy